

Alle børns sprog og læsning-

En strategi for sprog og literacy i

Holbæk Kommune

Oktober 2018

Forord

At beherske sprog og læsning åbner døre til et hav af muligheder for børn og unge. Det giver livsglæde, livskvalitet og livsmuligheder, der rækker langt ind i voksenlivet.

Et godt sprog er nøglen til læsefærdigheder og dermed også forudsætningen for at kunne udvikle børn og unges faglighed mest muligt. Derfor er et godt sprog også noget, alle børn har krav på.

Men sprog handler langt fra "kun" om at gøre børnene parate til skolen, at klare sig godt i nationale tests eller at få gode karakterer. Det handler også om at gøre børnene til socialt kompetente med mod på livet. De skal udnytte deres potentiale mest muligt, uddanne sig og blive aktive samfundsborgere.

Det er derfor vigtigt, at børn og unges sproglige kompetencer understøttes af de professionelle, fordi det at beherske sproget kan gøre drømme og fantasier til virkelighed.

Vi ved også, at tidlige indsatser er dem der gør den største forskel, når det handler om at bryde et barns livsbane. Gør vi det godt, når børnene er helt små, så er de rigtig godt rustede til at fortsætte deres vej ud i verden.

I Holbæk Kommune bruger fagprofessionelle en palet af muligheder for at støtte op om børn og unges sprog- og læseudvikling i samarbejde og dialog med forældrene. En tidlig indsats er med til at skabe lige muligheder for alle børn.

Følgende dokumenter har relation til strategi for sprog og literacy:

- 1) Beskrivelse af Holbæk Kommunes indsats for ordblinde – Vejledning til skolerne
- 2) Indsatser for ordblinde i Holbæk Kommune – orientering til forældre

"Literacy er menneskets kompetence til at afkode, forstå og anvende tegn som fx bogstaver, tal, diagrammer, grafer, tegning og billeder. En forudsætning for literacy er talesprog og pragmatisk forståelse"

Kilde: Nationalt videnscenter for læsning

**Holbæk
Kommune**

Literacy er nøglen til barnets livsduelighed

I Holbæk Kommune har vi fokus på, at alle børn lærer og trives så meget som de kan¹. Derfor vil vi have dagtilbud og skoler af høj kvalitet, også når det gælder udviklingen af børns sprog og literacy.

Holbæk Kommunes sprog og literacy-strategi for dagtilbud og skoler sætter rammer og retning for de professionelle arbejder med sprog, kommunikation, læse og skriveudvikling fra vuggestue/dagpleje til og med skole.

Strategien er defineret af Dagtilbudsloven, Folkeskoleloven og Holbæk Kommunes øvrige politikker og strategier, og hviler på et forskningsinformeret grundlag, som fremmer sammenhæng og kvalitet i indsatsen for børn og unge i et 0-18-årsperspektiv.

Denne strategi skal - på linje med de øvrige kommunale strategier og politikker - udmøntes i praksis, således at der opstår synergi og sammenhængskraft mellem strategier og mål på den ene side, og handlinger og indsatser på den anden. Kun gennem denne bevidste sammenhæng udvikles det pædagogiske arbejde/undervisningen, som middel til opnåelse af de ønskede læringsmæssige og faglige mål for børnenes/elevernes udvikling, læring og trivsel.

Følgende strategier og politikker har relation til strategien for sprog- og literacy:

- Børne- og ungepolitikken
- Inklusionsgrundlaget
- Strategi for fremtidens Dagtilbud
- Holbæk danner skole
- Strategi for fremtidens specialområde

UNESCO:

Literacy is a fundamental human right and the foundation for lifelong learning. It is fully essential to social and human development in its ability to transform life

Tidlig literacy og literacy

Sprog er nøglen, der åbner op for verden omkring os. Sprog er kommunikation, og kommunikation er sprog. Derfor har vi valgt at bruge den brede forståelse af læsning, nemlig tidlig literacy og literacy. Og vi har valgt at bruge tidlig literacy om det der foregår før læseindlæring.

Fra det lille barn i sin mors mave kan høre sprogets klang, udvikles talesproget og bliver efterhånden i løbet af barnets opvækst til en avanceret og mangeartet størrelse af ord og

¹ Holbæk Kommunes Børne- og ungepolitik

sætninger, forståelse, flertydighed, sammenhæng og modsætninger, fantasi og fagsprog. Ord og lyde bliver til forskellige udtryk som fx billeder, bogstaver, tegn og grafer.

I dagtilbud og skole skal tidlig literacy og literacy bidrage til, at børn og elever:

- forstår og bruger mange og mangfoldige ord i fx samtale og leg
- kan stille spørgsmål, få nye ideer og formidle dem
- kender og bruger mange og forskellige medier, skrifttegn og tekst-typer fx fagtekster, plakater og bøger
- får lyst til at udvikle sig, tilegne sig viden og opnå deres mål
- kan reflektere, diskutere samt kommunikere med meninger, fx skrift, lyd eller billede.

Tidlig literacy er de byggesten, som kommer før literacy, og som sættes sammen gennem de deltagelsesmuligheder som præsenteres for børn og elever i læringsmiljøet.

Det handler f.eks. om:

- at lade børnene opleve, at deres input og deres bidrag er vigtige
- at børnene har lyst til og kan fortælle, digte og fantasere
- at udvikle børnenes ordforråd og evne til at udtrykke sig, f.eks. gennem samtale og historiefortælling
- at rette børnenes opmærksomhed på sproglyde, bogstaver og skriftsprog i deres omgivelser, og give dem lyst til at udtrykke sig f.eks. gennem tegning og legeskrivning
- at understøtte børnenes evne til at finde på, at forestille sig, at sætte lege i gang og indtage roller.

Ambitionen er:

At alle børn og unge udvikler sprog og literacy, der gør dem i stand til aktivt at forstå og anvende deres sprog og literacy til personlig udvikling, opnåelse af mål, udvikling af viden, dannelse, uddannelse og aktiv deltagelse i samfundslivet.

Udviklingsområder

Denne sprog og literacy-strategi tager afsæt i fire udviklingsområder, der er fælles for dagtilbud og skole:

Udviklingsområder

Systematik

Faglighed

Samarbejde

Læringsmiljø

Disse 4 udviklingsområder danner grundlaget for arbejdet i både dagtilbud og skole.

Systematik

Systematik handler om at arbejde struktureret med det enkelte barns/den enkelte elevs/gruppens/klassens sprog og literacy. Det øger børn og elevers læringsmuligheder, hvis de fagprofessionelle har en systematisk og eksplicit tilgang til literacy. Ved at arbejde med konkrete læringsmål og have fokus på barnets og elevens progression, styrkes sprog- og læseudviklingen. Med et systematisk fokus på sprogtilegnelsen udvides hverdags sproget til samtidig at omfatte ordforråd, der er knyttet til læreplanstemaer i dagtilbud og fagsproget i skolen. Børn/elever skal lære om sproget, og de skal lære ved hjælp af sproget.

Det betyder f.eks., at pædagogisk personale og lærere:

- har fokus på forskellige dele af sprog- og literacy-udviklingen i det faglige arbejde
- tager afsæt i det, som barnet/eleven kan, og giver passende udfordringer
- sætter mål og sikrer progression i alle børns/elevers sprog og literacy
- udvælger lærings- og undervisningsmetoder, der virker
- indsamler og bruger data og faglige vurderinger, som afsæt for den pædagogiske praksis/undervisningen.

Faglighed

Barnet og eleven lærer det sprog, som de hører. De mest effektive sprogindsatser involverer fagprofessionelle der stiller sig til rådighed i alle dagligdagens aktiviteter og fag. I dagtilbud og skole skal det pædagogiske personale og lærerne i pædagogiske sammenhænge og fag arbejde målrettet med, at børn/elever tilegner sig læreplanens/fagenes mål, sprog, ordforråd og tekster, så alle bliver dygtige til det faglige indhold og kan kommunikere mundtligt og (før)skriftligt i sprog og fagsprog.

Det betyder f.eks., at pædagogisk personale og lærere

- har viden om sprog og literacy og kan tilrettelægge og gennemføre differentierede relevante lærings- og undervisningsaktiviteter, der fremmer udviklingen
- har fokus på sprog og literacy i forskellige situationer hele dagen, fx rutiner, undervisning, leg, aktiviteter, dialog mv.
- er gode rollemodeller i samværet og i kommunikationen med børn, elever, forældre, kollegaer

- deltager i kompetenceudvikling og bidrager til en kultur, hvor det er naturligt at give feedback på hinandens praksis
- deltager i professionelle læringsfællesskaber, hvor der er mulighed for sparring, videndeling og refleksion, kommunale eller lokale.

Samarbejde

Børn er forskelligt stillet i mødet med dagtilbud og skole, fordi den sociale baggrund og rammerne de vokser op i spiller ind på mulighederne for at lære og udvikle sig. Nogle miljøer er sprogligt mere rige, stærke og varierede, end andre miljøer er. Børn møder derfor dagtilbud og skole med meget forskellige sproglige og kommunikative erfaringer. De professionelle tilgang skal derfor være holistisk, og der skal være fokus på at skabe sammenhæng i børnenes læringsliv. Tidlig indsats har store økonomiske såvel som menneskelige gevinster. Samarbejdes der med en høj faglig kvalitet, og lykkes dagtilbud og skole med at skabe rammerne for, at alle børn tilegner sig et veludviklet sprog og gode skriftsproglige færdigheder, er vi nået et stort skridt i arbejdet med at mindske læringsuligheden.

Det betyder f.eks., at pædagogisk personale og lærere:

- samarbejder tæt og systematisk med forældre om børnenes/elevens sprog og literacy, og inspirerer til sproglig understøttelse i det hjemlige læringsmiljø
- inddrager andre fagprofessionelle efter behov
- samarbejder om børns/elevens sprog og literacy fra og til sundhedsplejerske, dagpleje, dagtilbud, skole og ungdomsuddannelse med henblik på at skabe sammenhæng i barnets/elevens læringsliv
- inddrager lokalmiljø og kulturinstitutioner i børnenes/elevens læringsmiljø.

Læringsmiljø

Både dansk og international forskning viser, at børns tidlige sprogudvikling har betydning for deres muligheder senere i livet, og ikke mindst for hvordan de klarer sig i skolen. Eksempelvis er der en stor sammenhæng mellem elevens faglige resultater i 9-10-årsalderen og graden af tale de har hørt i 0-3-årsalderen². Den sprogstimulering, som foregår i dagtilbuddene, har med andre ord stor betydning.

Det fremmer barnet og elevens sprog- og literacy-kompetencer, når læringsmiljøet er rigt og stimulerende, og når børn og elever får muligheder for at være aktivt deltagende. Literacy udgør fundamentet for elevens læring i skolen, og læringsudbyttet i alle skolens fag bygger videre på det sproglige fundament, som er grundlagt i dagtilbuddet.

Læringsmiljøet handler både om den psykiske dimension – mødet, metoderne og relationerne med de fagprofessionelle – og den fysiske dimension, der omhandler indretning, materialer,

² Formanden for Rådet for Børns Læring og direktør i SFI, Agi Csonka:
<https://www.folkeskolen.dk/597897/pisa-elevens-sociale-baggrund-betyder-mindre>

organisering, ergonomi, de fysiske rammer, belysning, lydmiljø, temperatur mv. Det betyder rigtigt meget, hvordan de professionelle indretter læringsmiljøet så alle børn får mulighed for at lære så meget som muligt.

Det betyder f.eks., at pædagogisk personale og lærere:

- indretter lokaler æstetisk og inspirerende, og anvender mangfoldige materialer i læringsmiljøet, herunder børnenes/elevernes produkter
- indretter det fysiske læringsmiljø så det stemmer overens med den læring der skal finde sted
- indretter sig med tilgængelige materialer i børnehøjde
- understøtter læring og forskellige udtryksformer (teater, film, IT, maling mv.)
- anvender forskellige bøger og (digitale) redskaber i forskellige genrer
- anvender alfabet/tal/tabeller/symboler/piktogrammer/skriftsprog som en integreret del af indretningen, også andre skriftsprog
- lytter til og anerkender børnene/eleverne og udvikler positive relationer til den enkelte
- vedvarende arbejder med børns/elevs mestringskompetence og feedback til alle
- stiller åbne spørgsmål og understøtter og fastholder dialog.

Udviklingen følges

Det er vigtigt, at der er progression i børn og unges sprog og literacy. Dette er specielt afgørende for de børn og unge, som har forskellige sproglige udfordringer. Holbæk Kommune har en ambition om, at der i børn og unges vej gennem dagtilbud og skole sker en progression, og at det således kan ses og vurderes, om tiltag og indsatser i sprog- og læsning har den forventede effekt. Derfor følger vi udviklingen tæt, både løbende i forhold til det enkelte barn i dagtilbud eller skole, men også samlet for grupper/klasser, såvel som på område og kommuneniveau.

Resultatmål for arbejdet med sprog for børn i dagtilbud:

- Vi ligger over normen i sprogvurderingen for de 3-årige.
- Der er færre børn i særlig og fokuseret indsats i sprogvurderingen af de 5-årige, som blev vurderet til en særlig eller fokuseret indsats som 3-årige.
- Der er progression i alle børns læring.

Resultatmål for arbejdet med sprog for børn i skole:

De operationaliserede nationale mål:

- Andelen af de allerdygtigste elever i dansk og matematik skal stige år for år. Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan. Mindst 80 procent af eleverne skal være gode til at læse og regne i de nationale test.
- Andelen af elever med dårlige resultater i de nationale test for læsning og matematik skal reduceres år for år. Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.
- Elevernes trivsel skal øges. Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.